

Olympiakyyhkyt lensivät moninaisiin kohtaloihin

julkaistu Turun Sanomissa 6.8.2021

Tokion olympialaisten avajaisissa ei nähty eläviä kyyhkysiä, kuten niin monissa 1900-luvun kisoissa aiemmin.

Jäin avajaisia katsoessa miettimään, miten suuri merkitys juuri kyyhkyillä on vuosisatojen saatossa ollut. Artikkelissaan ”Kirjekyyhkyt viestinviejinä” Heidi Hakkarainen on pohtinut kyyhkysten merkityksiä mediahistorian kannalta. Lintuja on käytetty tiedonvälittäjinä vuosituhansia – ja käytetään yhä, varsinkin kriisitilanteissa. Ennen lennättimen aikakautta kyyhkyt olivat nopein tiedonvälittämisen menetelmä.

Kyyhkyset ovat olleet viestien kantajia, mutta ne ovat myös rauhan symboli, jonka juuret ulottuvat vuosituhansien taakse.

Olympialiike hyödynsi lintusymboliikkaa alusta lähtien. Kun ensimmäiset modernit olympialaiset järjestettiin Ateenassa vuonna 1896, avajaisissa vapautettiin kyyhkysiä hyvän tahdon ja yhteisymmärryksen merkinä. Virallisen aseman kyyhkyset saivat ensimmäisen maailmansodan jälkeen, kun Kansainvälinen olympiakomitea vakiinnutti olympiakyyhkyt Antwerpenin kisoista 1920 lähtien.

Samaan aikaan kyyhkyset olivat vainoamisen kohteena. Olympiahistorian erikoisimpia lajeja oli Pariisin kisoissa vuonna 1900 järjestetty elävien lintujen ampumiskilpailu. Kultamitalia varten piti pudottaa yli kaksikymmentä kyyhkystä suoraan lennosta.

Kun viime vuonna Kansalliskirjaston digitoimat sanomalehdet avautuivat tutkimuskäyttöön myös toisen maailmansodan jälkeiseltä ajalta, ajauduin seuraamaan Helsingin olympialaisissa vuonna 1952 käytettyjen kyyhkyjen kohtaloita.

Helsingin kisojen avajaisia vietettiin lauantaina 19. heinäkuuta 1952. Sade vihmoi stadionilla, mutta tunnelma oli korkealla, kun 70 000 katsojaa seurasi juhlallista seremoniaa. Tasavallan presidentti J. K. Paasikivi lausui avajaissanat, minkä jälkeen kuultiin Aarre Merikannon säveltämä fanfaari. Olympialippu kohosi salkoon, ja ilmoille laskettiin 3000 olympiakyyhkystä.

Rauhankyyhkyt eivät ymmärtäneet kohota korkeuksiin vaan jäivät pyörimään stadionille, kunnes ne hajautuivat kukin taholleen. Osa linnuista jäi lähimaastoon. Myöhemmin joulukuussa kerrottiin, miten neljä olympiakyyhkystä oli lentänyt suoraan Käpylän raviradalle, jonne ne asettuivat radan vahtimestarin, moukarinheittäjä Uno Veirilän hoteisiin.

Heinä- ja elokuun aikana olympiakyyhkyjä tavattiin eri puolilla Suomea. Satakunnassa nähtiin useita kyyhkyjä, jotka lehtitietojen mukaan ”näyttivät hyvin viihtyvän satakuntalaisten parissa”. Muuan kyyhky asettui Porin kauppatorille ”päivää paistattamaan ja seurailemaan porilaisia suurella mielenkiinnolla”.

Raahessa nähtiin ”rengastettu ja tavallista jalomman näköinen yksilö”. Eurajoen Kuivalahdella taas kyyhky ilmestyi maanviljelijä August Koivusen kanalaan, jonne se asettui ”muina miehinä kanojen seuraan”. Lintu viihtyi mainiosti ja söi samaa ruokaa kuin kanat. Jalasjärvellä olympiakyyhky asettui Hirvijoen kylään, jossa se vietti koko tulevan talven navetassa.

Varsinais-Suomessakin lintuja nähtiin. Timo Vuorisalo kertoo kirjassaan *Kolme simpanssia Nummenmäellä*, miten kyyhky oli ilmestynyt Nauvoon Atte Sundströmin pihalle ja asettunut luontevasti kanojen joukkoon.

Olympiakyyhkyt tuotiin Suomeen pääasiassa Ruotsista, ja lähtökohtainen oletus oli, että linnut palaisivat kotiin omia reittejään. Jo avajaisia seuraavana päivänä STT välitti uutisen ”väsyneestä matkamiehestä”, jonka Nackan poliisi korjasi talteen ja antoi ”ruokaa ja huoneen” ennen kuin se päästettiin jatkamaan lentoaan kotipaikkakunnalleen Trelleborgiin.

Kaksi päivää avajaisten jälkeen kerrottiin, että Göteborgista kotoisin olleista 62 kyyhkystä yksikään ei ollut löytänyt perille. Yleisesti arvioitiin, että kehnon sään vuoksi linnut olivat joko jääneet Suomeen tai ”seuranneet matkallaan Venäjän rannikkoa” ja harhautuneet Puolaan. Osan pelättiin menehtyneen väsymykseen meren yllä.

Lopulta vain pieni osa kyyhkyistä löysi takaisin kotiin. Ruotsissa Aftonbladet moitti kyyhkyjen uhraamista, joka oli ”kisojen järjestelyjen poispyyhkimätön tahra”.

Helsingin olympialaisten jälkeen kyyhkyjä käytettiin vielä vuosikymmenien ajan, vaikka tapa herätti jatkuvasti ristiriitaisia tunteita. Traagisin näytelmä koettiin Soulin kisoissa 1988, kun kyyhkyt vapautumisensa jälkeen istuutuivat sen maljan ympärille, johon olympiatuli pian sytytettiin. Seuraukset olivat kohtalokkaat.

Vuoden 1988 jälkeen eläviä lintua ei ole olympialaisten avajaisissa enää käytetty. Symbolina rauhan kyyhky silti elää, kuten voitiin tänä kesänä Tokion kisojen avajaisissa nähdä.

Hannu Salmi

Kirjoittaja on akatemiaprofessori ja Turun yliopiston kulttuurihistorian professori